

A CZESTOCHOWAI PÁLOS NYOMDA MAGYAR TÁRGYÚ TERMÉKEI.

BALLAGI ALADÁRTÓL.

Varsóból Krakkónak tartva, e nyáron útbaejtém Czestochowát, mely a két város közt, Orosz-Lengyelországban, a vasút mellett fekszik. A vasúti állomás Uj-Czestochowában van, honnét két kilométernyi hosszú fasor vezet a paulinus novitiatus házáról S. Barbarának nevezett külvároshoz, mely fölött emelkedik a Fényeshalom (Clarus mons, lengyelül Jasnagóra), a búcsúsok czélpontja.

Földrészünk minden nevezetesebb búcsújáró helyét San Jago de Compostellától Moszkváig, autopsia után ismerem. S tapasztalatom szerint, a mint a görög orthodoxoknál Kiewhez, úgy a katolicusoknál Czestochowához fogható nincsen. Nemesak az évenként több mint százezerre menő búcsúsok nagy száma, de főkép azok magatartása — a symbolicus kereszt alakjában, kitárt karokkal órákig arezra borultan fekvő hívők megragadó exaltációja — teszi ezt páratlanná a kath. egyházban. A tömeges búcsújárásban, a vallási eszmén kívül kétségtelen része van a politikának is. A ki Jasnagórára megy, az nemesak vallásosságát, hanem egyszersmind jó lengyel hazafi voltát is demonstrálja. Az orosz kormány jól tudja mit jelent a czestochowai „Fekete Szűz“ a „Regina Regni Poloniae“ cultusa. De ép ezért, azzal az ügyességgel, mely e kormány belügyi politikáját jellemzi, nem törli el Czestochowát, hanem igen is eltörölte a vallási és politikai tekintetben másodrendű lengyel pálos kolostorokat. De nem engedi meg a czestochowai jelenlegi tízenhat szerzetes közé új rendtagok fölvételét, vagyis az egész rendházat lassú kihalásra

kárhóztatja. Ekkép előreláthatólag el fog múlni mintegy önmagától; zajtalanul zsugorodik össze, nem lesznek martyrjai, s alig veszi majd észre a világ a Clarus mons végkép való elsötétülését.

A „Fekete Szűz“ tisztelete nálunk egykor rendkívül el volt terjedve. A két sebhelyes kegykép, katolikusok előtt ma is közismeretű. Engem pl. anyám figyelmeztetett rá, hogy akár-miként forgatjuk a képet : Szűz Mária mindenkor a szemünkbe néz. Erről a csodatevő képről, 1671-ben egy magyar ember, Vannoviczi János, a pálosok titkára és procurator generalisa, haránt 4-rétű, 4 számozatlan lev. s 40 lapra terjedő művet irt, melynek teljes címét, mint könyvészeti ritkaságét, a częstochowai könyvtár példánya alapján, azt hiszem nem lesz fölösleges ide-iglatnom. Ime a könyv czíme :

Breve relatione della prodigiosa imagine della madre di Dio di Chiaromonte Cestechoviense in Polonia, ouer di Constantinopoli.

Tratta dall' istoria latina del R. P. Guilielmo Gumpenger della compagnia di Giesù. E le notitie della vita di S. Paolò, primo romito, istitutore de' monaci solitarij;

L' vna e l'altre date in luce dal M. R. P. Giouanni Vannouiezi dottor di s. teologia, e procurator generale dell' ordine del sodetto S. Paolo primo romito.

Con l' occasione dell' apertura della chiesa, et ospitio del medemo (!) ordine, vltimamente venuto dall' Vngheria in Italia, e fermato nel mezzo della via felice, che guida à S. Maria Maggiore.

All' Eminentiss. e Reverendiss. Principe il Sig. Card. Flavio Ghigi (!) prefetto della signatura di giustitia, etc.

In Roma, per Michele Ercole. MDCLXXI. Con licenza de' superiori.

Częstochowa magyar szempontból különösen érdekes. Ha körülnéztünk a kolostorban, minden talpalatnyi földjén találunk egyet s mást, mi hazánkra emlékeztet. A kolostort 1382-ben László, opoliai herceg, Magyarország nádora alapította. Ő hívta be hontmegyei Mária Nosztráról a pálosok magyar rendjét, őrizetükre bízván, a tatárok megrohanásainak szerfölött kitett vörös-oroszországi Belz várából, ide, mint bevehetetlen erősségbe hozott

Mária kegyképet. S mivel a pálosok főperjele előbb Buda-Szent-Lőrinczen, később pozsonymegyei Maria-Tallban lakott: a lengyel s a magyar pálos provincia közti szoros kapcsolat állandóan fenmaradt egész 1786-ig. Ekkor azonban II. József a pálosok magyar tartományát Ordódy Károly főperjelsége idején felosztatván, a lengyelek saját visitator generalist választottak. A közös történet ez erőszakos megszakítása okozza, hogy ettől fogva a csesztochowai nyomdában magyar vonatkozású könyv nem jelent meg többé.

A kolostor első emeletén van a rendház könyvtára. Körülbelül 25,000 kötet, melyet a lengyel pálosok szokása szerint, egyforma magasságú 2-rét, bőrrel bevont fatokokba vannak elhelyezve. A fatokok mindenikén három jegy van, pl.

IV

B

10.

A nagy betű jelenti a thecát, melybe a könyveket eredetileg szakok szerint állították föl, a római szám a theca sorát, az arab szám a fatok sorszámát. Ugyanily Festnagelungs-System alapján volt berendezve a pinczowi pálos kolostor idehozott könyvtára, valamint teljesen így van felállítva a krakkói pálosok gyűjteménye.

A könyvtárnak eredetileg is gondatlanul csinált régi, 1769-ki lajstroma, ma már teljesen hasznavehetetlen. A benne foglalt jegyek alatt csak elvétve lelünk meg egy-egy könyvet. A fatokok egy része egészen üres; másutt a tokok mögött tömérdek könyv hever rakáson. Egyik sarokba rámatlan nagy szentkép van támasztva, nyilván azért, hogy a mögéje rejtett, garmadába hányt könyveket eltakarja. Minden egyes theca alatt szárnyas szekrények, melyek színültig tömvek az összes lengyelországi, újabban felosztott zárdákból idehordott könyvekkel, és a hajdani csesztochowai pálos nyomda termékeivel.

A rendtelenségnek részben az az oka, hogy nincs senki, a ki a könyvek után lásson. Mert a jelenlegi 16 pater, kivált nyaranta, a búcsúk idején, még az egyházi szolgálatra sem elegendő; úgy hogy a zárdába érkező papok, a pálosok által, rend szerint felkéretnek kisegítőkül. Még nagyobb rendtelenséget idézett elő az, hogy az orosz kormány már két ízben kopogtatott a zárdá ajtaján (de úgy, hogy „szabad!“-ot vagy „tessék!“-et

nem várta be), s biztosai 15 szekérderék, főkép régi könyvet vittek el, s küldtek a szentpétervári császári, meg a moszkvai és kiewi egyetemi könyvtárba.

Párját ritkító díszszel pompázó roppant teremből áll a könyvtár. Menyezetén freskók, talaja váltakozó fehér és fekete márvány, oldalain rózsafa-burkolat, melyet egy ide vetődött magyar paulinus készített. Szép munkáját, a bejárat fölött, rakottmivű sötét fával így jelölte meg: „Fecit R(everendus): F(rater): Gr: Wo: Anno Domini: 1739. In C(laro). M(onte). C(ześtchoviensi).“ Magyar eredetű pátosok általában sokan laktak hajdan e zárda falai közt. Még e században is Eszterházy, Rác stb. stb.

A mily ékes a könyvtár, ép oly disztelen a levéltár. Egy csomó poros, piszkos papiros, hombárokba szuszakolva, vagy szétszórva a földön. A könyvtár melletti, a mult században leégett épületben van elhelyezve. Az épületrészt restaurálták annyira a mennyire, épen csak hogy ne verje az iratokat az eső. Előszobáját azonban magtárrá alakították, hol a búcsúsok adományai: egy kis liszt, derezéstül, köleskása, zab, árpa, búza hevernek szorgosan elkülönzött kupaczokban. A pátosok, egykor örökös jogon vagy zálogjog czimén Lengyelország egy ötödének birtokosai, ma már oly szegények, mint a templom egere; de egereiket jól tartják, hol kölessel, hol documentumokkal. Még szerenesének mondható, hogy ez okiratok jó részben csekély értékűek. Középkori csak elvétve akad, a XVI. századi már hasonlíthatatlanul több, XVII. századi ismét igen kevés; java része mult századi, melyek közül az 1711—1740. időszakra vonatkozó összes magyar tárgyú iratokat lemásoltam, vagy kivonatoltam.

Egy álló hétig reggeli 6 órától este 9-ig, a délebedre szánt egy órányi időköz kivételével, minden nap szakadatlanul dolgoztam a könyvtárban, melyben előttem, tudtommal csak két magyar kutató fordult meg. Az egyik Zalka János, a mostani győri püspök, kinek neve a könyvtár asztalán lévő emlékkönyv első lapjára, erőteljes nagy vonásokkal, így van bejegyezve: „Dr. Joannes Zalka, Abbas de Széplak, M. E. Strigonien. Canonicus, Suae Sanctitatis Camerarius secretus. 1862. 8. Aug.“ Zalka János, cześtchowi tapasztalatait, a „Magyar Sion“ 1863-ki I. évfolya-

mában (161—173. l.) „A pálosok jelen állapota Lengyelországban“ cím alatt közzé is tette, cikkéhez mellékelve a csesztochowai zárda látképét. A másik kutató, Bunyitay Vinceze m. akadémiai tag, pár évvel ezelőtt három napig időzött Csesztochowában levéltári adatokat keresvén a pálosok nagyváradi társházaira; kutatása azonban, mint tőle értesültem, csekély eredményre vezetett: mindössze három darab okiratot tartott érdekesnek a lemásolásra.

A könyvtár átnézésében nagy segítségemre volt Pater Eusebius Rejman, a könyvtárnok, ki vagy maga, vagy valamely általa küldött fiatalabb páter, szedte ki számomra a tokokból és a szekrényekből a könyveket. Azt hiszem, az újabb könyvraktár darabjai kivételével, az egész könyvtár valamennyi példánya megfordult kezemen, s így az itt következő könyvjegyzék *teljes* kimutatása az összes csesztochowai magyar vonatkozású műveknek.

1649.

1. Directorium spiritualis vitae FF. eremitarum, ordinis S. Pauli primi eremitae in Ungaria, Polonia, Croatia, Istria, Svevia, etc. consistentium. Juxta constitutiones eiusdem ordinis conscriptum, à R. P. Gregorio Teretio, priore novitiatus in Polonia eiusdem ordinis. Permissu superiorum.

Typis Clari-Montis domesticis, anno domini. 1649.

Legk. 8r. Ajánlva a horvát származású Borkowich Márton pálos-szerzetbeli főperjelnek, ki később zágrábi püspökké, végre kalocsai érsekké lett († 1687. okt. 31. Zágrábban). Az ajánlat kelte s aláírása: „In conuentu S. Barbarae, anno Christi 1649. mense Julio. P. Gregorius Teretius ord. S. Pauli primi erem: prior nouitiatus in Polonia.“ + Hivatalos nyomatási engedélyek + Praefatio ad FF. ordinis. + Praeceptiones de vita spirituali. = 11 számozatlan levél + szöveg 261 lap + Index 2¹/₂ számozatlan levél.

Ugyanezen munkának mintegy 14 levéllel nagyobb terjedelmű kiadása, ugyanazon évben jelent meg: „Cracoviae. In officina viduae et haeredum Andreae Petricouij, S. R. M. typographi. Anno Domini, M. DC. XL. IX.“

A mű szerzője Teretius Gergely, lengyel ember, s termékeny író volt. Egy munkája : „Instructio idiotae in foro poenitentiae“ czim alatt, Zágrábban is megjelent. Meghalt Częstochowában, mint a pálosok lengyel tartományának definitora, 1660. május 30-án.

1694.

2. Decreta sacrae sedis apostolicae, quotannis à regularibus temporibus certis legenda, cum dubitationibus et resolutionibus suis, ex DD. varijs collectis, et digestis. Per Reverendissimum patrem fratrem Joannem Kery Ordinis Sancti Pauli primi eremitae priorem generalem, AA. LL. et philosophiae, nec non sacrae theologiae doctorem, editio secunda. Anno domini M. DC. XC. IV. Typis Clari Montis Częstochoviensis.

Lk. 8r. Ajánlat a pálosokhoz, „Fr. Joannes Kéry“ aláírásával. 4 sztlan lev. + 491 lap.

Első kiadása : „Viennae Austriae, M.DC.LXXIV. Typis Leopoldi Voigt universitatis typographi,“ mely azonban 4-rétű, s csak 232 lapra terjed ; mind a mellett ez a kiadás a bécsivel, tartalmára nézve egyező. A második kiadás ez. A harmadik kiadás : Viennae, 1716. A negyedik kiadás : Częstochowa, 1716. Az ötödik kiadás : Częstochowa 1745. Lásd ezeket hátrább.

Kéry János főperjel, később püspök, a pálosok legtermékenyebb írója volt ; † 1685. márcz. 3.

A varsói r. kath. seminariumi könyvtárban, összehasonlítás útján, arra a tapasztalatra jöttem, hogy Kéry e gyűjteményes munkája különböző kiadásai valamelyikének mindössze is bővített lenyomata a következő, *idegen név alatt* megjelent munka :

Decreta sacrae sedis apostolicae, a regularibus designatis temporibus publice legenda. Novissime vero suis locis, ex integro cum constitutionibus s. officium, tum ordinem concernentibus unâ cum decisionibus sacrae congregationis, ac gravium doctorum resolutionibus, coordinatè adaptata, ac per patrem Marianum Ossowski, L. J. custodem almae provinciae Majoris Poloniae, regul. observ. aucta.

Posnaniae, anno 1770. 1. Martii. Typis Academicis.

Sr. Czimplap, czensura és jóváhagyás, 2 szatlan lev. + 399 lap, + Index materiaram. 4¹/₂ szatlan lev. + Errata. 1 szatlan levél.

A puszta javítás és bővítés tényét, *Kéry nevét azonban szintén elhallgatva*, jobban kiemeli az „Approbatio,” mely így szól: „Compendium Decretorum Sanctae Sedis Apostolicae à regularibus, designatis temporibus publicè legendorum, *jam alias impressorum, novissime vero* per A. R. P. Marianum Ossowski, L. J. custodem observantiae, *in meliorem formam ac ordinem redactorum, atq; coordinatorum* uti religiosae vitae perutile, typis mandari censeo. Dedi Posnaniae die 1. Februarii 1770. M. Carolus Marxen, librorum per dioecesim Posnaniensem censor, mpp.“

1716.

3. Decreta sacrae sedis apostolicae quotannis a regularibus temporibus certis legenda, cum dubitationibus et resolutionibus suis, ex DD. varijs collectis et digestis. Per Reverendissimum patrem fratrem Joannem Kery ordinis Sancti Pauli primi eremitae priorem generalem, SS. theologiae doctorem, cum speciali licentia superiorum.

Primo Vienstibus typis luci publicae data; nunc vero in typographia clari Montis Czesztochoviensis reimpressa A. D. 1716.

4-rét. A czimplap mögött „Fr. Joannes Kery“ ajánlata a paulinusokhoz. + Ad lectorem, 1 szatlan lev. + voltaképen 154 lap; de csak 153 lap van megjelölve, mert a 152. lap nyomdahiából kétszer fordul elő. + Index Decretorum Sacrae Sedis Apostolicae, a regularibus quotannis certis temporibus legendorum. 1 szatlan lev.

A bécsi két kiadásnak szóról szóra való lenyomata. Beosztása is ugyanaz, azzal a különbséggel, hogy az Index a bécsi kiadásokban elől, míg a czesztocowaiban hátul foglal helyet.

1719 (hibásan 1712.)

4. Corvi albi eremitici nova Musa inconcinna, quae in deserto coenobitico sacrae Paulinae religionis proto-eremiticae studio, ac labore R. P. F. Ladislai Simandi, eivsdem ordinis provinciae

Croaticae presbyteri, variis distenta figuris artificiosis, in laudem et gloriam summi patriarchae nostri, Sancti patris Pauli primi eremitaе, ligatis versibus concinnatur. Anno salutis, M. DCC. XII. Typis Clari-Montis Częstochoviensis.

4r. Cзіmlap és ajánlat 2 sztlan lev. Ajánlva : „... Comiti Emerico Esterhazy de Galanta . . . episcopo Zagrabiensi . . .“ mint „olim totius sacrae Paulinae religionis proto-eremiticae Reveren : patri priori generali, . . .“ + szöveg 68 lap. + Index totius libri. 2 sztlan lev. + A krakkói püspöki vicarius, a częstochowai paulinus perjel és két ottani tanár engedélye illetőleg véleménye a könyv kinyomatására. Mind a négy irat külön-külön 1719. jun. haváról keltezve, miből, valamint a szövegből az tűnik ki, hogy a címlapon említett 1712-es évszám nem a mű kinyomatásának, hanem iratásának éve. E munka 1719 nyarán nyomtatott ki. 1 sztlan lev.

A szövegbe nyomott számos fametszvényen kívül, az 57. lapon egy nagy rézmetszvény van benne, melynek felirata : „Corvus albus primus fundatore eremitarum, Sanctum Paulum Thebaeum, hieroglyphico salutat.“ A metszvény (herald.) jobb sarkán : „Fr. Bedekowich delin : Pr. Croaticae“; bal sarkán : „Fr. Antonius Nowakowski sculpsit Prov : Poloniae.“

Simándi László e munkán kívül egyebet nem irt; meghalt Lepoglaván, Varasdmegyében, 1715. máj. 24.

1730 (hely nélkül).

5. Regina martyrium innumeris gratiis corusca, dei mater dolorosa Maria, Crisiensis urbis urbs refugii, afflictorum locus asyli et solatii, sive Historica expositio ortus, progressus, et miraculorum thaumaturgae statuae B. V. dolorosae, Crisii ad fluvium Corusca erectae.

Accedunt historicae enarrationi intermixta varia de Marianis doloribus, eorumque cultu, documenta et exempla. Conscripta, per P. F. Nicolaum Bengier ord : S. Pauli primi erem : sacerdotem. Anno ab aera Christiana quâ

PIA DEI GENITRIX CONTVLIT orbI saLUTE, M,

In ChrIsto FILIO, saLUTIs VITaeqVè generanDo aUTHOREM

Typis vero data quarto ex post annō, scilicet 1730. (mert megjegyzendő, a chronosticonnak úgy az első, mint a második sorából, évszámúl 1726 jó ki.)

4r. A czimlap mögött, ajánlat a Fájdalmas Szűzhöz, aztán Prologus és hivatalos jóváhagyások. 4 szltan lev. + szöveg 75 lap.

A hivatalos jóváhagyások mind hazai vonatkozásúak; az első kelt: „In conventu nostro Mariae Tallensi, die 7. Augusti, annō reparatae salutis 1729. F. Stephanus Demsich ord: S. Pauli primi eremitae generalis indignus.“ A második: „Datum Lepoglavae die 12 Julii. 1729. F. Stephanus Kovacsich dicti ordinis provinciae Croaticae vicarius, et pater, SS. theologiae doctor.“ A harmadik: „Lepoglavae die 14. Julii 1729. Fr. Joannes Kolarich, memorati ordinis provinciae Croaticae definitor, et prior Lepoglaviensis, SS. theologiae doctor.“

Méltán vehetnők częstochowai nyomtatványnak e nyomtatási hely nélkül megjelent munkát már csak nyomdászati kiállításánál s azon körülménynél fogva is, hogy Częstochowában, úgy látszik egyenesen a nyomda raktárából került, tömérdek példánya van meg. E föltevést azonban egész bizonyosságra emeli az országos levéltárnak „Authores et scriptores ex ordine S. Pauli primi eremitae“ című 1755. táján készített kézírata, melyben egyebek közt ez olvasható: „Nicolaus Benger. Croatus Crisiensis. S. Th. D. et subinde definitor generalis, ac postea provincialis Croatiae bis. Conseripsit: Historiam Beatae Mariae Virginis in loco, dicto Corusca, sub titulo: *Regina martyrum, typis Claromontanis Czest. anno 1730, impressam. Habetur Lepoglavae.*“ Vincze Gábor közleménye: Magyar Könyv-Szemle. 1878. 39. l.

1730.

6. Corona floribus universae philosophiae complicata, gemmis meritorum et virtutum adornata, seu conclusiones ex universa philosophia, suo in nomine coronato, Reverendissimo in Christo patri, P. Stephano Demsich fratrum eremitarum ordinis S. Pauli primi eremitae priori generali meritissimo, sacrosanctae theologiae doctori eximio, patri, patrono ac mecenati amplissimo dicatae, et ex coronatae reginae imperio Clari-Montis Czestochoviensis

oblatae. Praeside Reverendo patre in Christo patre Damaso Perelski, ordinis S. Pauli primi eremitaе AA. LL. et philosophiae actuali ac ordinario professore. Defendente vero religioso in Christo fratre Theodoro Sławinski, ejusdem Ordinis philosophiae auditore. Annô quo Rex Regum in terris apparuit 1730. die 30. Aprilis. — Typis Clari-Montis Częstochoviensis. 2r. 6 sztlan lev.

Demsich István, magyar pálos és főperjel Máriavölgyön. A częstochowai kicsiny levéltárban lévő s Körözs-Vásárhelyen („Crisij 20. Julii 1721.“ és „Crisij 16. X. br. 1721.“) kelt leveleit lemá-soltam. — Perelski, lengyel pálos, 1740-ben még élt.

1731.

7. Portentum naturae saeculorum prodigium, in carne angelus D. Thomas de Aqvino. Reverendissimo in Christo patri P. Stephano Demsich fratrum eremitarum ord : S. Pauli primi er : priori generali dignissimo, sacrosanctae theologiae doctori eximio etc. etc. patri, patrono ac protectori gratiosissimo colendissimo. Ad auspicatissimum ejus Sarmaticum in orbem adventum, devotô obsequii, et filialis subjectionis cultu, una cum philosophicis, applaudentis angelicae scholae thesibus ad intuendum propositum, et in augustissimo, prodigiis Clari-Montis Częstochoviensis Mariae-burgo in annuo solennitatis suae recursu a relig : in Christo fratre Ambrosio Ignatio Bogucki o. S. Pauli p. eremitaе phil : auditore, ejusdemq ; defendente. Praeside Rev : in Christo P. Brunone Josepho Choynacki, ejusdem instituti, AA. LL. et phil : professore actuali ac ordinario. Oratoriô argumentô demonstratum. Annô quo portentum portentorum maximum incarnatum 1731. die 7. Martii. — Typis Clari-Montis Częstochoviensis. 2r. 11 sztlan lev.

Demsich Istvánt ld. fõntebb ; Choynacki. lengyel pálos, meghalt 1753-ban.

1745.

8. Decreta sacrae sedis apostolicae, stb. Per Reverendissimum patrem fratrem Joannem Kery ordinis Sancti Pauli primi eremitaе priorem generalem SS theologiae doctorem. Cum spe-

ciali licentia superiorum. Primo Vienensibus typis luci publicae data; nunc vero in typographia Clari Montis Czesztochov: 2-do reimpressa. A D. 1745.

8r. 3 szatlan lev. + 300 lapnyi szöveg + Index 1 számozatlan levél.

Első kiadása : Bécs, 1674; második : Czesztochowa, 1694; harmadik : Czesztochowa, 1716. Lásd ez utóbbiakat fentebb, 2. és 3. sz. alatt.

1752.

9. Desertum asceticum, terrae desiderabilis. In tres vias animae meditantis, nempe purgativam, illuminativam, et unitivam. Cum suis meditationibus, et examinibus, considerationibus, et devotionibus, dispositum, per R. P. Ferdinandum Meislseder, Ordinis S. Pauli primi eremitae novitiorum magistrum, et conventus Wondorffensis S. Wolffgangi supra Sopronium suppriorum. Nunc cum permissu superiorum reimpressum. Typis Clari-Montis Czesztochoviensis Anno Dñi 1752.

4r. Czimlap, ajánlat, előszó és jóváhagyások 4 szatlan lev. Ajánlva : „Francisco Augustino, S. R. I. Comiti de Waldtstein, . . . Sac. Caes. Majest. actuali consiliario, camerario, supremo aulae mareschallo, . . .“ + szöveg 189 lap + Index meditationum 1½ lev.

A hivatalos jóváhagyások elseje kelt : „In Tall (t. i. a pálosok bold. Szűz Máriáról czimzett mária-talli vagy máriavölgyi kolostorában, Pozsony vármegyében). 17. Martij, 1683.“ Aláírva : „Fr. Gregorius Beberi, Ord. S. Pauli primi eremitae prior generalis.“

E munka első kiadása megjelent : „Viennae Austriae, typis Leopoldi Voigt, universitatis typogr. Anno domini 1683.“, — melynek a czenstochowai, szolgai másolata. Hasonlóan változatlan kiadás a harmadik, mely „Posonii, typis Joannis Pauli Royer typographi, 1724.“ látott napvilágot.

A czimben előforduló Wondorf (néha Bondorf) annyi mint Lakfalva, Sopronhoz másfél órányira, hol a pálosoknak szent Farkasról nevezett társházuk volt.

Meislseder Ferdinand osztrák tartománybeli pálos, Passau-

ban született; meghalt Kimpergen, 1721. febr. 25-én. Ez az egyetlen munkája maradt.

1772.

10. Corvi albi eremitici nova Musa olim a R. P. Ladislao Simandi provinciae Paulino-Croaticae presbytero in laudem et gloriam Divi Pauli primi eremitaе varіis artificiosis figuris adornata. Nunc vero honori et venerationi ejusdem sancti patriarchae dedicata. Typis Clari Montis Częstochoviensis.

A czimlap mögött a könyv czimének folytatása : „Una cum conclusionibus philosophicis menti Divi Thomae Angelici ecclesiae doctoris conformibus. Quas in celeberrimo Clari Montis Częstochoviensis monasterio, annō domini 1772. diebūs mensis Junii publice defendendas suscepit religiosus Fr. Sigismundus Tomaszewski ordinis monachorum S. Pauli primi eremitaе professus et philosophus consummatus. Praesidente R. P. Laurentio Schultz ejusdem ordinis AA. LL. et philosophiae doctore ac professore actuali.“

Ezután jó egy másfél lapra terjedő, „Conclusiones ex universa philosophia“ című czikk, melynek leszámításával, a többi kizárólag Simándi műve. Simándi ugyanily czimet viselő, 1712-ben, illetőleg 1719-ben megjelent művéből az ajánlat és a szöveg 1—3. lapja ki van hagyva, de a 4-ik laptól kezdve végig, még az 1719-ki jóváhagyásokat sem véve ki, az egész szöveg szóról szóra, ugyanazon fametszvényekkel s egy rézmetvénynyel, után van nyomatva.

1774.

11. Festa nec non officia propria sanctorum patronorum ordinis Sancti Pauli primi eremitaе, cum nonnullis ad sacros officiorum ritus pertinentibus coordinata, et pro commodiori usu fratru ejusdem ordinis in hunc libellum collecta, cum licentia superiorum reimpressa. Secundum exemplar Tyrnaviense. Anno reparatae salutis 1774. In Claro Monte Częstochoviensi.

8r. Czimlap ; szöveg : 218 lap + Index. 1 sztlan lev.

Első kiadásának czime : Festa, stb. (mint föntebb) pro commodiori usu fratrum ejusdem ordinis in hunc libellum collecta annô reperatae salutis 1751. Tyrnaviae, typis academicis societatis Jesu, anno M. DCC. LIII. 8r. 254 lap.

1775.

12. Desertum asceticum, terrae desiderabilis. In tres vias animae meditantis nempè stb. Cum suis meditationibus, stb. Per R. P. Ferdinandum Meislseder ordinis S. Pauli primi eremitae novitiorum magistrü, et monasterii Wondorffensis S. Wolffgangi supra Sopronium suppriorem. Dispositum. Nunc verò honori et venerationi Sanctae Catharinae virginis et martyris philosophorum patronae dedicatum. — Typis Clari-Montis Czesztochoviensis.

A czimlap mögött a könyv czimének folytatása : „Dum conclusiones ex universa philosophia ad mentem Angelici ecclesiae doctoris Divi Thomae Aquinatis in celeberrimo Clari-Montis Czesztochoviensis monasterio annô domini 1775. Diebus mensis Julii publicè propugnaret religiosus Fr. Gerardus Myerzyński ordinis monachorum S. Pauli primi eremitae professor et philosophus consummatus praeside R. P. Nepomuceno Płachecki ejusdem ordinis AA. LL. et philosophiae doctore ac professore actuali. 4r. 2 sztlan lev. + szöveg : 189 lap + Index. 1¹/₂ sztlan lev.

E tizenkét darab könyv a kolostornak jelenleg kaszárnnyává alakított kicsiny melléképületében nyomatott. A nyomda 1628-tól 1864-ig állott fenn, mely lengyel kiadványain : „W drukarni Jasnogóry“ (= typis Clari-Montis) jelzetet használt. Könyvkötéssel volt kapcsolatban, mely azonban bizonyára régibb eredetű, mint a nyomda. Mikip a XVI. századi spanyol kötések a vörösre festett, úgy jellemzi az ittenieket a zöldre festett pergamen. A XVII. századi, fára borított, finom cserzésű bőrkötések barna színűek. Középükön monyorú körben a Jézus szent szivére támasztott feszület, sarkaiban angyalokkal, talapzatán halálfővel. A sarkokon a négy evangelista arczképe, feliratokkal. Mindezek aranynyomatban.

A könyvtár nyomtatványairól monographia is jelent meg, ily cím alatt: „De typographia in Claro Monte Czenstochoviensi librisque in ejusdem officina ab anno MDCXXVIII. usque ad MDCCCLXIV. impressis. Auctore Stanislao Josepho Siennicki. Varsaviae, MDCCCLXXIII.“ k. 8r. 83 lap. Igen tökéletlen mű; nem ad bibliographiai címeket, hanem csak afféle könyvárúsi rövid jelzeteket. S e részben is oly felszínes, hogy pl. az általam közölt tizenkét könyvczimből csak négyet említ, röviden, jegyzetek nélkül; holott mindezen könyvek több példányban találhatók a cześtochowai kolostorban.

— De mikor a cześtochowai nyomda monographusa nem vett magának annyi fáradságot, hogy elmenjen Cześtochowába.